

Sygn. akt I.Ca 452/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 stycznia 2019r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Małgorzata Szostak-Szydłowska
Sędziowie:	SO Aneta Ineza Sztukowska SO Mirosław Krzysztof Derda (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Ewa Andryszczyk

po rozpoznaniu w dniu 28 grudnia 2018 roku w Suwałkach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. K. i Ł. K.

przeciwko P. Z.

o zachowek

na skutek apelacji pozwanego P. Z. od wyroku Sądu Rejonowego w Elku z dnia 11 lipca 2018 r. sygn. akt I C 237/11

I. Zmienia zaskarżony wyrok w pkt I i III w ten sposób, że daty wymagalności roszczenia określone na 9.07.2011 r. zastępuje zapisem: „od dnia uprawomocnienia się orzeczenia”.

II. Oddala apelację w pozostałym zakresie.

III. Znosi wzajemnie między stronami koszty procesu w postępowaniu apelacyjnym.

SSO Małgorzata Szostak-Szydłowska SSO Aneta Ineza Sztukowska SSO Mirosław Krzysztof Derda

Sygn. akt I Ca 452/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 lipca 2018r., w sprawie sygn. akt: I C 237/11 Sąd Rejonowy w Elku I Wydział Cywilny zasądził od pozwanego P. Z. na rzecz powoda M. K. kwotę 14.158,51 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9.07.2011r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo M. K. w pozostałej części, zasądził od pozwanego P. Z. na rzecz powoda Ł. K. kwotę 10.618,88 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9.07.2011r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo Ł. K. w pozostałej części oraz orzekł, iż pozwany P. Z. ponosi koszty procesu w stosunku 79 %, zaś powodowie ponoszą koszty procesu w stosunku 21 %, przy uwzględnieniu, iż powodowie są zwolnieni od kosztów sądowych w całości, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Z ustaleń dokonanych przez Sąd Rejonowy wynika, iż małżeństwo P. Z. i E. Z. byli właścicielami domu mieszkalnego i zabudowań gospodarczych położonych w E. przy ul. (...) oraz użytkownikami wieczystymi działki gruntu, na której posadowione były zabudowania. P. Z. zmarł w dniu 1 lutego 1995r., a spadek po nim nabyli w udziałach po 1/3 części: żona E. Z. oraz dzieci I. K. i P. Z.. E. Z. zmarła w dniu 13 grudnia 2008r. Spadek po niej na podstawie pozostawionego testamentu notarialnego nabył w całości syn P. Z., zaś córka I. K. została w testamencie wydziedziczona. I. K. posiada czworo dzieci: Ł., M., R. i M., które jako wnuki E. Z. nie zostały wydziedziczone. W chwili śmierci E. Z. powód M. K. był małoletni – miał 17 lat. Kilkanaście lat przed śmiercią, w dniu 7 lutego 1995 r. E. Z. podarowała swojemu synowi P. Z. nieruchomości położoną przy ul. (...). Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 21 stycznia 2015r. w sprawie CSK 252/14 o podział majątku wspólnego małżonków P. i E. Z. i dział spadku stwierdził, że rozporządzenie własnością nieruchomości dokonane przez E. Z. w dniu 7 lutego 1995r. w zakresie w jakim odnosi się do części własności nieruchomości stanowiącej spadek po zmarłym kilka dni wcześniej P. Z. jest nieważne, a E. Z. mogła podarować swojemu synowi jedynie udział 4/6 części w nieruchomości.

Prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Elku z dnia 3 czerwca 2016r. sygn. akt I Ns 208/15, zmienionym postanowieniem Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 4 stycznia 2017r. sygn. akt I Ca 333/16, dokonano podziału majątku wspólnego P. i E. Z. oraz działu spadku po P. Z. w ten sposób, że nieruchomości przy ul. (...) w E. przyznano pozwanemu P. Z.. Sąd w powyższym postępowaniu o podział majątku i dział spadku ustalił wartość przedmiotu podziału majątku wspólnego, na którą składało się prawo własności domu mieszkalnego, budynku gospodarczego i garażu oraz prawo użytkowania wieczystego działki gruntu przy ul. (...) w E., na kwotę 303.000 zł. Do dnia 7 lutego 1995r. pozwany P. Z. dokonał ze swego majątku nakładów zwiększających wartość nieruchomości położonej w E. przy ul. (...) w wysokości 48.146,70 zł. W 2011 roku każdy z powodów – M. K. i Ł. K. – wezwał bezskutecznie P. Z. do zapłaty kwot zachowku po zmarłej babce E. Z..

W ocenie Sądu Rejonowego roszczenia powodów zasługiwały na częściowe uwzględnienie.

Niewątpliwie w niniejszej sprawie powodom przysługiwało roszczenie o uzupełnienie zachowku po zmarłej E. Z.. Całość bowiem spadku po E. Z. nabył na podstawie testamentu jej syn – pozwany P. Z., zaś drugie dziecko spadkodawczyni I. K. została w testamencie wydziedziczona. Wobec powyższego powodom, jako dwojgu z czworga dzieci I. K., przysługiwało roszczenie o uzupełnienie zachowku, które uregulowane jest w art. 1000 kc.

Sąd ustalił, iż udowodnioną wartością majątkową podlegającą rozliczeniu pomiędzy spadkobiercami E. Z. jest wartość udziału 4/6 części we własności budynków przy ul. (...) i w prawie użytkowania wieczystego działki gruntu, na której budynki te są usytuowane. Przy ustalaniu wartości udziału 4/6 części w nieruchomości, którą obdarowany został pozwany, Sąd za podstawę przyjął ustalenia Sądu Rejonowego w Elku zawarte w prawomocnym postanowieniu z dnia 3.06.2016r. sygn. akt I Ns 208/15 w sprawie o podział majątku E. i P. małżonków Z. i dział spadku po P. Z. oraz ustalenia Sądu Okręgowego w Suwałkach w sprawach z analogicznych powództw pozostałych dzieci I. R. K. (sprawa o sygn. akt I Ca 724/15) i M. B. (sprawa o sygn. akt I Ca 88/18). We wszystkich tych sprawach, a w szczególności w sprawie o podział majątku wspólnego i dział spadku po P. Z. Sąd ustalił wartość przedmiotowej nieruchomości według stanu na dzień otwarcia spadku po P. Z. na kwotę 303.000 zł. Wartość ta odpowiada również wartości nieruchomości na dzień dokonania darowizny przez E. Z. na rzecz pozwanego, która nastąpiła kilka dni po śmierci P. Z..

Wobec powyższego Sąd Rejonowy wyliczył należny powodom zachówek w oparciu o wartość przedmiotowej nieruchomości ustalonej w sprawie o podział majątku małżonków Z. i dział spadku po P. Z., dzieląc w tej mierze linię orzeczniczą Sądu Okręgowego w Suwałkach w sprawach I Ca 724/15 i I Ca 88/18, a także biorąc pod uwagę treść art. 365 § 1 kpc. W kontekście powyższego zbędne w niniejszej sprawie było ponowne wycenianie nieruchomości przy ul. (...) w E. wg stanu na dzień dokonania darowizny przez E. Z. na rzecz pozwanego.

Sąd, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, nie znalazł żadnych podstaw do przyjęcia, że E. i P. małż. Z. dokonywali znaczących darowizn na rzecz córki I. K., a także że E. Z. przekazywała znaczące kwoty pieniędzy na rzecz wnuków, które przekraczałyby dyspozycję art. 994 § 1 kc, stanowiącego że przy obliczaniu zachowku nie dolicza się do spadku drobnych darowizn, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych.

Sąd Rejonowy, analogicznie jak Sąd Okręgowy w Suwałkach w sprawach o podział majątku i dział spadku po P. Z. – I Ca 333/16, o zachówek po E. Z. – I Ca 724/15i I Ca 88/18, uwzględnił dług spadkowy istniejący w dacie otwarcia spadku w postaci nakładów pozwanego P. Z. na przedmiotową nieruchomość dokonanych przed dniem 7 lutego 1995r. Istnienie tego długu zostało prawomocnie ustalone postanowieniem Sądu Okręgowego w Suwałkach z dnia 4 stycznia 2017r. sygn. akt I Ca 333/16, którym to orzeczeniem Sąd częściowo zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w Elku z dnia 3 czerwca 2016r., potwierdzając iż wartość nieruchomości przy ul. (...) wynosiła 303.000 zł, a wartość nakładów pozwanego na tę nieruchomość wynosiła 48.146,70 zł.

Mając powyższe na uwadze Sąd, w oparciu o wskazane wyżej przepisy prawa, wyliczył wartość zachowku należnego powodowi M. K. i Ł. K. w następujący sposób:

- obliczył czystą wartość spadku po E. Z. – wartość nieruchomości 303.000 zł minus wartość długów 48.146,70 zł = 254.853,30 zł x 4/6 wysokość udziału w nieruchomości E. Z. = 169.902,20 zł

- obliczył wartość udziału, który by przypadła I. K., gdyby nie została wydziedziczona $169.902,20 \text{ zł} \times 1/2 = 84.951,10 \text{ zł}$

- obliczył wartość ewentualnych udziałów czworga dzieci I. K. $84.951,10 \text{ zł} / 4 = 21.237,77 \text{ zł}$

- zgodnie z art. 991 § 1 kc M. K. należne jest świadczenie w wysokości 2/3 części wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła przy dziedziczeniu ustawowym po E. Z. $2/3 \times 21.237,77 \text{ zł} = 14.158,51 \text{ zł}$, albowiem w chwili otwarcia spadku po E. Z. powód był małoletni;

- zgodnie z art. 991 § 1 kc Ł. K. należne jest świadczenie w wysokości 1/2 części wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła przy dziedziczeniu ustawowym po E. Z. $1/2 \times 21.237,77 \text{ zł} = 10.618,88 \text{ zł}$

W pozostałej części Sąd powództwa oddalił, zaś o kosztach procesu, wobec jedynie częściowego uwzględnienia żądań pozwu, Sąd rozstrzygnął w oparciu o przepisy art. 100 kpc i art. 108 kpc. Sąd orzekł o zasadzie poniesienia kosztów procesu, obciążając nimi strony stosunkowo w odniesieniu do udziału w jakim wygrali sprawę, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

W złożonej apelacji pozwany P. Z. zaskarżył opisany wyżej wyrok Sądu Rejonowego w Elku w części tj. pkt. I i III sentencji w zakresie zasądzonych odsetek ustawowych od należności głównych liczonych od dnia 09 lipca 2011 r. oraz punkt V sentencji.

Wyrokowi zarzucił:

1. obrazę przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k. p. c. poprzez pominięcie przez Sąd I instancji przy ustalaniu początkowego terminu biegu odsetek ustawowych faktu, że niniejsza sprawa była zawieszona przez okres pięć lat na wniosek powodów.

2. obrazę prawa materialnego poprzez błędne zastosowanie art. 455 kc. poprzez zasądzenie odsetek ustawowych od należności głównych począwszy od dnia 9 lipca 2011 r., podczas gdy, spadkobierca obowiązany jest do wypłacenia zachowku dopiero wtedy, kiedy wszelkie okoliczności sprawy, mające wpływ na określenie wysokości zachowku staną się wiadome. Na datę 9 lipca 2011 r. takie okoliczności nie były jeszcze wyjaśnione. Istotnym jest, że roszczenie o zachówek staje się wymagalne z chwilą określenia przez sąd jego wysokości według cen z daty orzekania o nim i dopiero z tą datą staje się możliwe naliczenie odsetek za opóźnienie.

3. obrazę przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 328 § 2 k. p. c. poprzez nie wyjaśnienie przez Sąd Rejonowy w Elku, dlaczego zasądzono odsetki od dnia 09 lipca 2011 r.

4. obrazę przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 100 k. p. c. poprzez obciążenie kosztami procesu pozwanego.

W oparciu o powyższe zarzuty wniósł o:

1. zmianę pkt I sentencji i zasądzenie od pozwanego P. Z. na rzecz powoda M. K. kwoty 14.158,51 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia,
2. zmianę pkt III sentencji i zasądzenie od pozwanego P. Z. na rzecz powoda Ł. K. kwoty 10.618,88 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia,
3. zasądzenie od powodów M. K. oraz Ł. K. na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego przez Sądem II instancji według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja była uzasadniona w części, tj. w zakresie jakim dotyczyła określenia daty wymagalności świadczeń o których orzeczono w pkt I i III wyroku.

Trafnie wskazał skarżący, iż w innych sprawach sądowych o zachówek wytoczonych przeciwko niemu przez wnuki E. Z. zapadły już prawomocne orzeczenia, w których wymagalność świadczeń określono na datę uprawomocnienia się orzeczenia.

W każdej z tych spraw Sąd Okręgowy w Suwałkach, który rozpoznawał środki odwoławcze, stwierdzał że przyjęcie innej daty naliczenia odsetek prowadziłby do wzbogacenia powodów. Ponadto Sąd ten zauważał, że wartość spadku została ustalona według cen na datę orzekania.

W niniejszej sprawie mamy do czynienia z analogiczną sytuacją. Wartość spadku jest aktualna również na datę orzekania przed Sądem II instancji.

Sąd I instancji ferując zaskarżony wyrok nie wyjaśnił przyczyn dla których od tego stanowiska odstąpił. Nie wskazał w zasadzie żadnych argumentów, które mogłyby uzasadniać przyjęcie, że w tym konkretnym przypadku odsetki winny być naliczane od daty wezwania do zapłaty.

Jedną z funkcji odsetek należnych wierzycielowi za czas opóźnienia w spełnieniu świadczenia jest waloryzacja spadku siły nabywczej pieniądza. W konsekwencji ustalenie należnego wierzycielowi świadczenia pieniężnego według cen z daty wyrokowania i jednocześnie zasądzenie odsetek od dnia opóźnienia poprzedzającego datę wyrokowania, może prowadzić do zwielokrotnienia na korzyść wierzyciela, tego samego mechanizmu pieniężnego. Nie oznacza to jednak, iż w takiej sytuacji wierzycielowi zawsze należą się odsetki ustawowe od daty wyrokowania o roszczeniu z tytułu zachowku (wyr. S.N. z dnia 14 marca 2017 r. , II CSK 436/16).

Skoro Sąd Rejonowy nie przeszacował wartości spadku na inną (wcześniejszą) datę nie istniała podstawa do zasądzania odsetek od innej daty niż data uprawomocnienia się orzeczenia.

Z powyższych względów zaskarżone orzeczenie w tej części zmieniono na podstawie art. 386 § kpc.

Nietrafna natomiast była apelacja w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Sąd Rejonowy powołał właściwą podstawę prawną (art. 100 kpc) i wyliczył stopień wygrania i przegrania sprawy przez każdą ze stron.

Apelację w tej części oddalono na podstawie przepisu art. 385 kpc.

Z uwagi na uwzględnienie apelacji jedynie w części rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego oparto na przepisie art. 100 kpc.

SSO Mirosław Krzysztof Derda SSO Małgorzata Szostak-Szydłowska SSO Aneta Ineza Sztukowska